

กลไกระงับข้อพิพาทด้านเศรษฐกิจของอาเซียน

ความเป็นมา

กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งเป็นธรรมนูญของอาเซียนได้กำหนดให้มีการจัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาท โดยมาตรา 24 ระบุให้จัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาทในทุกสาขาความร่วมมือของอาเซียน นำมาสู่การจัดทำพิธีสารว่าด้วย กลไกระงับข้อพิพาทด้านเศรษฐกิจของอาเซียน เมื่อปี 2539 เพื่อเป็นกลไกสำหรับกรณีเกิดข้อพิพาททางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ โดยกลไกดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกลไกระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลก (WTO) คือ ให้มีการ จัดตั้งคณะผู้พิจารณาและ องค์การอุทธรณ์ รวมทั้ง การสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกหาทางระงับข้อพิพาทระหว่างกัน ด้วยวิธีปรึกษาหารือ (consultation) การใช้คนกลางที่น่าเชื่อถือ (good offices) การประนีประนอม (conciliation) และการไกล่เกลี่ย (mediation) ก่อนที่จะเลือกใช้วิธีระงับข้อพิพาทอย่างเป็นทางการ ภายใต้กระบวนการ EDSM เพราะเมื่อหากมีข้อตัดสินออกมาแล้วประเทศสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามข้อตัดสิน นั้น หากไม่ปฏิบัติตามคำตัดสิน ประเทศที่เป็นฝ่ายเสียหาย อาจขอให้มีการชดเชยค่าเสียหายหรือขอที่จะระงับการให้สิทธิพิเศษทางการค้ากับประเทศ คู่พิพาทได้

พิธีสารว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทฉบับใหม่ของอาเซียน ปี 2547 (2004 ASEAN Protocol on Enhanced Dispute Settlement Mechanism: EDSM)

- เป็นกลไกสำหรับระงับกรณีพิพาทระหว่างสมาชิกอาเซียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ความตกลงด้านเศรษฐกิจ ของอาเซียนที่ระบุไว้ในพิธีสารฯ มีผลใช้บังคับเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 เป็นผลจากการปรับปรุงพิธีสารว่าด้วยกลไก ระงับข้อพิพาท ด้านเศรษฐกิจของอาเซียน ปี 2539 ตามมติของผู้นำอาเซียนที่ต้องการให้อาเซียนใช้กลไกระงับข้อ พิพาทด้านเศรษฐกิจที่อ้างอิงหลักการจากกลไกระงับข้อพิพาทของ WTO เป็นหลัก แต่ก็มีข้อแตกต่างในประเด็นสำคัญ อาทิ ระยะเวลาการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน องค์การที่กำกับดูแล อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา อาเซียนยังไม่เคยมีการฟ้องร้องกันภายใต้กลไกนี้เลย

- ต่อมาในปี 2551 สำนักเลขาธิการอาเซียน ได้จ้างที่ปรึกษากฎหมาย นาย Peter Van den Bossche ศาสตราจารย์สอนกฎหมายเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ และนาย Paolo Vergano นักกฎหมายด้านการค้าระหว่างประเทศ สำนักงาน ณ กรุงปารีส ประเทศเบลเยียม ศึกษาแนวทางการ ปรับปรุงกลไกสำหรับระงับข้อพิพาทของอาเซียน

สถานะล่าสุด

- อาเซียนเห็นว่าอาจจำเป็นต้องปรับปรุงกลไกระงับข้อพิพาทด้านเศรษฐกิจเพื่อรองรับ AEC เนื่องจากเป็น เครื่องมือสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ AEC เป็นประชาคมฯ ที่ยึดถือกฎ เกณฑ์ (rule-based community) การใช้กลไก ระงับข้อพิพาทฯ ให้เกิดประโยชน์เพื่อก้าวไปสู่การรวมตัวกันทางด้านสินค้า การค้าบริการและการลงทุน

- สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEC) จึงเริ่มจัดการประชุม คณะทำงานว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทของอาเซียน (Task Force on ASEAN Dispute Settlement Mechanism: TF-EDSM) ตั้งแต่ปี 2556 (หลังจากประชุมครั้งที่ 9 เมื่อปี 2552) และสนับสนุนการดำเนินงานของอาเซียนเพื่อปรับปรุงกลไกระงับข้อพิพาทด้านเศรษฐกิจให้มีความเป็น ธรรมและโปร่งใสมากขึ้น ขณะนี้คณะทำงานฯ อยู่ระหว่างการพิจารณา ปรับแก้พิธีสารฯ โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จภายใน ปี 2559

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
สำนักอาเซียน
สิงหาคม 2559